

**ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ
ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ
ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ**

Οι παρούσες διευκρινήσεις έχουν ως σκοπό την ενημέρωση των μελών του Ελληνικού Κοινοβουλίου για τον Κώδικα Δεοντολογίας, αλλά και τη συνδρομή τους κατά την εφαρμογή και ερμηνεία των διατάξεών του.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας ψηφίσθηκε κατά την ΡΣΤ΄ συνεδρίαση της 12ης Απριλίου 2016 της Ολομέλειας της Βουλής των Ελλήνων, δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Α΄ 67/18.04.2016), και αποτελεί Παράρτημα του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Α΄ - Κοινοβουλευτικό). Επίσης, είναι αναρτημένος στην αρχική σελίδα του ιστότοπου της Βουλής, στην ενότητα «Βουλευτές-Δεοντολογία-Διαφάνεια».

Έχει ως σκοπό τη διατύπωση κανόνων που, συμπληρωματικώς προς αυτούς του Συντάγματος, του Κανονισμού της Βουλής των Ελλήνων και των σχετικών νόμων, διέπουν τη συμπεριφορά των Βουλευτών, τόσο κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, όσο και κατά την εν γένει παρουσία τους στην κοινωνία.

Ο Κώδικας περιέχει Προοίμιο και έντεκα (11) άρθρα. Περιέχει ρυθμίσεις ως προς τις γενικές αρχές που πρέπει να εμπνέουν τη συμπεριφορά των Βουλευτών (άρθρο 2), όπως και ρυθμίσεις σχετικές με τη σύγκρουση συμφερόντων (άρθρο 3), την αποδοχή δώρων και ωφελημάτων (άρθρο 4), τη χρήση εμπιστευτικών πληροφοριών (άρθρο 5), την προηγούμενη ακρόαση του Βουλευτή στον οποίον αποδίδεται παράβαση κανόνα κοινοβουλευτικής δεοντολογίας και τα πειθαρχικά μέτρα σε περίπτωση αντικοινοβουλευτικής συμπεριφοράς, σε αντιστοιχία με αυτά που προβλέπονται ήδη στον Κανονισμό της Βουλής (άρθρα 6-9).

Αρμόδια όργανα για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα είναι ο Πρόεδρος της Βουλής, η Ολομέλεια της Βουλής (ή, κατά περίπτωση, το Τμήμα Διακοπής των εργασιών της Βουλής) και η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας, η οποία έχει κατά τον Κανονισμό της Βουλής ως αρμοδιότητα, μεταξύ άλλων, «να μελετά και να εισηγείται μέτρα και να παρεμβαίνει, όταν κρίνεται αναγκαίο, δημόσια για την προστασία και ενίσχυση του κύρους του κοινοβουλευτικού θεσμού και των Βουλευτών» (άρθρο 43Α παρ. 2 στοιχείο η΄).

Πέρα από τις πληροφορίες που περιέχονται στην παρούσα έκδοση, οι Βουλευτές μπορούν να ζητούν συμβουλές από την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας σχετικά με την ερμηνεία και την εφαρμογή του Κώδικα.

**Άρθρο 1
(Σκοπός)**

Οι κανόνες δεοντολογίας του Κώδικα διέπουν τη συμπεριφορά των Βουλευτών, τόσο κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, όσο και κατά την εν γένει παρουσία τους στην κοινωνία.

Το πλαίσιο κανόνων του Κώδικα Δεοντολογίας εντάσσεται και αποτελεί μέρος και συμπλήρωμα ενός ευρύτερου συνόλου κανόνων συμπεριφοράς, υποχρεώσεων και καθηκόντων των μελών του Κοινοβουλίου που απαντούν στο Σύνταγμα (βλ. π.χ. άρθρα 55-57 ως προς τα κωλύματα και ασυμβίβαστα των Βουλευτών, άρθρα 59, 60 και 63 ως προς τα καθήκοντα των Βουλευτών), στον Κανονισμό της Βουλής (βλ. π.χ. άρθρα 75-82 ως προς τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντα των Βουλευτών) ή και σε σχετικούς νόμους (βλ. π.χ. ν. 3213/2003 ως προς την υποχρέωση Δήλωσης Περιουσιακής Κατάστασης).

**Άρθρο 2
(Γενικές Αρχές)**

Στο άρθρο 2 διατυπώνεται ένα πλαίσιο γενικών αρχών που πρέπει να εμπνέουν τη συμπεριφορά των Βουλευτών, οι οποίοι οφείλουν, μεταξύ άλλων, να ασκούν τα καθήκοντά τους με αμεροληψία, ανιδιοτέλεια, αντικειμενικότητα και αλληλοσεβασμό, να τηρούν τις αρχές της προάσπισης του κύρους της Βουλής, της προσήλωσης στις κοινοβουλευτικές διαδικασίες και της εχεμύθειας, να υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, να συμβάλουν στην αποτροπή εκδηλώσεων μίσους, να προβαίνουν σε συνετή χρήση και διαχείριση των μέσων και παροχών που η Βουλή θέτει στη διάθεσή τους.

Σε αντίθεση με τις ρυθμίσεις περί σύγκρουσης συμφερόντων (άρθρο 3), αποδοχής δώρων και ωφελημάτων (άρθρο 4) και χρήσης εμπιστευτικών πληροφοριών (άρθρο 5), οι ρυθμίσεις των γενικών αρχών διακρίνονται για την αφαιρετική-ελλειπτική τους διατύπωση που επιτρέπει την ένταξη διαφόρων τύπων συμπεριφοράς στο εννοιολογικό τους περιεχόμενο. Εναπόκειται, λοιπόν, στα αρμόδια για την εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα όργανα, αλλά και στους ίδιους τους Βουλευτές, η ενσάρκωση των γενικών αρχών με τη διαμόρφωση επιμέρους κανόνων δεοντολογικής ή αντιδεοντολογικής συμπεριφοράς.

**Άρθρο 3
(Σύγκρουση συμφερόντων)**

Οι ρυθμίσεις του άρθρου 3 έρχονται να συμπληρώσουν αυτές των άρθρων 56 και 57 του Συντάγματος, όπου διατυπώνεται ένα σύστημα κωλυμάτων εκλογιμότητας και ασυμβίβαστων, τόσο για το χρονικό σημείο πριν την εκλογή, όσο και για τυχόν επιγενόμενη κατάσταση που συνεπάγεται έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα. Οι ως άνω συνταγματικές διατάξεις αναφέρονται σε σειρά λειτουργημάτων, επαγγελματιών και καταστάσεων που έκρινε ο συντακτικός νομοθέτης ότι είναι ασυμβίβαστα με τα καθήκοντα του Βουλευτή (π.χ. συμμετοχή σε επιχείρηση που αναλαμβάνει

έργα του Δημοσίου ή απολαύει ειδικών προνομίων ή επιχείρηση στον χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι, αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας, διοικητές νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου κ.λπ.).

Σε περίπτωση που προκύψει σύγκρουση συμφερόντων, η οποία δεν ρυθμίζεται από τις προαναφερθείσες συνταγματικές διατάξεις, τότε ενεργοποιείται το άρθρο 3 του Κώδικα Δεοντολογίας.

Βουλευτές που θεωρούν ότι υπάρχουν ή επιγενόμενη κατάσταση, όσον αφορά την οικονομική δραστηριότητά τους, όπως και των συζύγων και των πρώτου βαθμού συγγενών τους, είναι ικανή να προκαλέσει σύγκρουση συμφερόντων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, υποχρεούνται να ενημερώνουν εγγράφως τον Πρόεδρο της Βουλής (η έγγραφη ενημέρωση του Προέδρου της Βουλής δεν αποτελεί δήλωση περιουσιακής κατάστασης κατά τον ν. 3213/2003 ή δήλωση οικονομικών συμφερόντων κατά το άρθρο 229 του ν. 4281/2014).

Η αξιολόγηση για το πότε μία επελθούσα μεταβολή ή επιγενόμενη κατάσταση είναι ικανή να προκαλέσει σύγκρουση συμφερόντων γίνεται: α) σε αρχικό στάδιο, από τον ίδιο τον Βουλευτή, που έχει την υποχρέωση έγγραφης ενημέρωσης του Προέδρου της Βουλής, β) στη συνέχεια, από την Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας κατά την εισήγησή της περί του πρακτέου (άρθρο 3 παράγραφοι 4 και 5 του Κώδικα Δεοντολογίας), γ) σε περίπτωση ενεργοποίησης της διαδικασίας για την επιβολή πειθαρχικών μέτρων, από την Ολομέλεια της Βουλής.

Η εισήγηση της Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας μπορεί, ενδεικτικά, να αφορά σε ενέργειες όπως: α) αρχειοθέτηση της υπόθεσης, εφόσον κρίνεται ότι δεν συντρέχει περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, β) σύσταση προς τον Βουλευτή για την αποκατάσταση της υπάρχουσας κατάστασης σύγκρουσης συμφερόντων (π.χ. παραίτησή του από Διοικητικό Συμβούλιο νομικού προσώπου), γ) σύσταση προς τον Βουλευτή για αποχή από τις συνεδριάσεις συγκεκριμένης επιτροπής στην οποία συζητείται ζήτημα σχετικό με την υπό έλεγχο σύγκρουση συμφερόντων κ.λπ..

Αν ο Βουλευτής δεν συμμορφώνεται προς την ως άνω εισήγηση, η Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας εισπράττει την επιβολή πειθαρχικών μέτρων.

Η υποχρέωση του Βουλευτή για γνωστοποίηση εκ μέρους του και εκούσια μη συμμετοχή του σε συνεδριάσεις στις οποίες θεωρεί ότι τίθεται ζήτημα σύγκρουσης συμφερόντων θεωρείται αυτονόητη, καθώς, σε διαφορετική περίπτωση, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 3 και 8 του Κώδικα Δεοντολογίας (πειθαρχικά μέτρα), ενώ ιδρύει πρωτίστως και πολιτική ευθύνη του ίδιου και του κόμματός του.

Ο ορισμός της σύγκρουσης συμφερόντων στην παράγραφο 1 του άρθρου 3 του Κώδικα Δεοντολογίας εμπεριέχει την έννοια του lobbying, καθώς γίνεται λόγος για εξυπηρέτηση, αμέσως ή εμμέσως, ιδιωτικού συμφέροντος αυτού του ίδιου ή άλλου φυσικού ή νομικού προσώπου.

Δεν υφίσταται σύγκρουση συμφερόντων όταν πρόκειται περί δραστηριότητας ή ιδιότητάς του ως μέλους του κοινωνικού συνόλου ή ως μέλους ευρείας κοινωνικής ομάδας προσώπων ή λόγω της δραστηριότητάς του εκ της επαγγελματικής ιδιότητάς του. Η φράση «...λόγω της δραστηριότητάς του εκ της επαγγελματικής ιδιότητάς του» αφορά περιπτώσεις όπως λ.χ. δικηγόρου, ο οποίος υπερασπίζεται πελάτη του σε υποθέσεις ενώπιον δημοσίων υπηρεσιών, εξυπηρετεί δηλαδή ιδιωτικό συμφέρον σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος λόγω της επαγγελματικής ιδιότητάς του και όχι κατά την άσκηση των κοινοβουλευτικών του καθηκόντων.

Άρθρο 4

(Δώρα, σχετικές παροχές και ωφελήματα)

Κάθε δώρο, όπως και κάθε είδους παροχή ή ωφέλημα μπορεί να εγείρει ζητήματα αμεροληψίας, ακόμη και αν πρόκειται για αξία μικρότερη των διακοσίων (200) ευρώ. Ο κανόνας που τίθεται με την παράγραφο 1 είναι ότι δώρα αξίας άνω των διακοσίων (200) ευρώ θεωρούνται, κατά κανόνα και κατά τεκμήριο, ικανά να εγείρουν ζητήματα αμεροληψίας. Επομένως, εάν η χρηματική αξία ενός δώρου ξεπερνά τα διακόσια (200) ευρώ, η Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας εκκινεί από το τεκμήριο ότι τίθεται ζήτημα αμεροληψίας και απαγόρευσης αποδοχής του. Εναπόκειται στον Βουλευτή, με έγγραφη δήλωσή του, κατά την παράγραφο 2, να αντιστρέψει το τεκμήριο ως προς την αποδοχή του με ειδική αιτιολογία, η οποία υπόκειται στην κρίση της Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας ή της Ολομέλειας της Βουλής, εάν φτάσει σε αυτήν το ζήτημα.

Φυσικά, η αξία ενός δώρου δεν μπορεί να αποτελεί το μόνο, ούτε το πιο ασφαλές κριτήριο - τεκμήριο για την έγερση ζητημάτων αμεροληψίας. Η Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας, προκειμένου να διαμορφώσει την κρίση της, θα λάβει υπόψιν της και άλλα κριτήρια, όπως π.χ. την ταυτότητα και τα πιθανά κίνητρα του «δωρητή», το πλαίσιο και τις ιδιαίτερες συνθήκες στις οποίες δόθηκε ένα δώρο, τις εξηγήσεις που θα δώσει ο Βουλευτής κ.λπ..

Δεδομένου ότι, ευλόγως, οι Βουλευτές μπορεί να αμφιβάλουν ως προς το τι αποτελεί δώρο μικρής αξίας, η Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας θα εκφέρει άποψη (π.χ. μετά από διενέργεια πραγματογνωμοσύνης που θα διατάξει) ως προς την έννοια των όρων αυτών, η οποία θα αποτελέσει και σημείο αναφοράς σε σχετικές ερωτήσεις Βουλευτών στο μέλλον. Σε κάθε περίπτωση, τα δώρα μικρής αξίας καταχωρίζονται σε κατάλογο που τηρείται στη Γραμματεία της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας.

Σε περίπτωση αποδοχής δώρου ή ωφελήματος που κριθεί ότι εγείρει ζητήματα αμεροληψίας, το άρθρο 8 παρ. 1 στοιχείο γ' του Κώδικα Δεοντολογίας προβλέπει υποχρέωση απόδοσης του ωφελήματος υπέρ κοινωφελούς σκοπού.

Πέραν της απαγόρευσης που τίθεται από το άρθρο 4 του Κώδικα Δεοντολογίας, επισημαίνεται ότι το άρθρο 159 του Ποινικού Κώδικα (παράγραφος 2) τιμωρεί ειδικώς τον Βουλευτή για ψήφο που δίδει ως προϊόν παθητικής δωροδοκίας: «Με την ίδια ποινή [κάθειρξη και χρηματική ποινή από 15.000 έως 150.000 ευρώ] τιμωρείται το μέλος της Βουλής, (...) που σχετικά με κάποια εκλογή ή ψηφοφορία η οποία διενεργείται από τα ως άνω σώματα ή επιτροπές δέχεται την παροχή ή υπόσχεση οποιασδήποτε φύσης αθέμιτου ωφελήματος, για τον εαυτό του ή για άλλον, ή ζητεί

τέτοιο ως αντάλλαγμα για να μην λάβει μέρος στην εκλογή ή ψηφοφορία, για να υποστηρίξει ορισμένο θέμα προς ψήφιση ή για να ψηφίσει με ορισμένο τρόπο.»

Άρθρο 5

(Χρήση εμπιστευτικών πληροφοριών και εγγράφων προς ίδιον όφελος)

Ο όρος εμπιστευτικές πληροφορίες και έγγραφα του άρθρου 5 του Κώδικα Δεοντολογίας δεν αναφέρεται στους όρους του απορρήτου και της παραβίασης των μυστικών της πολιτείας (όρους που συναντάμε στα άρθρα 146 και 147 του Ποινικού Κώδικα και οι οποίοι συνδέονται με ποινικά αδικήματα). Αποτελεί ευρύτερη έννοια που καταλαμβάνει κάθε εμπιστευτική πληροφορία και έγγραφο που περιέχεται σε γνώση των Βουλευτών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, τα οποία οφείλουν να μην χρησιμοποιούν προς ίδιον οικονομικό όφελος ή προς οικονομικό όφελος τρίτου προσώπου.

Η γνωστοποίηση τέτοιων πληροφοριών επιτρέπεται μόνον υπό την προϋπόθεση που θέτει η παράγραφος 2 του άρθρου 5, δηλαδή μόνον για λόγους διαφάνειας και προστασίας του δηmosίου συμφέροντος. Ο Βουλευτής δεν λαμβάνει κάποιου είδους έγκριση πριν από τη δημοσιοποίηση, πλην όμως καλείται να αιτιολογήσει την απόφασή του ενώπιον της Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας και, ενδεχομένως, ενώπιον της Ολομέλειας της Βουλής, σύμφωνα με τη γενική διαδικασία των άρθρων 6 και 8 του Κώδικα Δεοντολογίας. Η ρύθμιση του παρόντος άρθρου δεν παρακωλύει την άσκηση του κοινοβουλευτικού ελέγχου.

Άρθρα 6-8

(Κατάθεση αναφορών - Συνδρομή στο έργο της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας - Πειθαρχικά μέτρα)

Στα άρθρα 6 έως 8 περιγράφεται η διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας και, ενδεχομένως, της Ολομέλειας της Βουλής ως προς την εφαρμογή του Κώδικα και την τυχόν επιβολή πειθαρχικών μέτρων.

Όπου στον Κώδικα Δεοντολογίας δεν προβλέπεται ειδικότερη διαδικασία, ισχύει η γενική διαδικασία των άρθρων 3 (παράγραφοι 4 και 5), 6 και 8 του Κώδικα Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας. Η Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας επιλαμβάνεται οιοδήποτε ζητήματος αφορά σε αντιδεοντολογική συμπεριφορά, είτε κατόπιν έγγραφης και επώνυμης αναφοράς είτε αυτεπαγγέλτως, μετά από σχετική ενημέρωση του Προέδρου της Βουλής.

Η έννοια της αναφοράς ορίζεται στο άρθρο 125 του Κανονισμού της Βουλής. Η εξέταση των αναφορών είναι υποχρεωτική, εντός εύλογου χρονικού διαστήματος.

Η έννοια και ο τύπος της εισήγησης της Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας μπορεί να αφορά τα εξής δύο χρονικά σημεία: α) αφού ερευνήσει το ζήτημα και ακούσει τον Βουλευτή, διατυπώνει την εισήγησή της περί του πρακτέου στον Πρόεδρο της Βουλής, β) αν ο Βουλευτής δεν συμμορφώνεται προς την ως άνω εισήγηση, επανέρχεται η Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας με νέα εισήγηση, η οποία πλέον αφορά τα προτεινόμενα από αυτήν προς επιβολή πειθαρχικά μέτρα του άρθρου 8 του Κώδικα.

Οι ενέργειες - συστάσεις που η Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας μπορεί να προτείνει στην αρχική εισήγησή της διαφέρουν ανάλογα με την περίπτωση. Για την περίπτωση, λ.χ. της σύγκρουσης συμφερόντων, βλ. τις σχετικές επισημάνσεις στο άρθρο 3. Στην περίπτωση της αποδοχής ωφελήματος, θα μπορούσε, λ.χ. η Επιτροπή να εισηγηθεί την απόδοσή του υπέρ κοινωφελούς σκοπού. Το ζήτημα κρίνεται κατ' αναφορά προς τη βαρύτητα του παραπτώματος και τις συντρέχουσες υποκειμενικές συνθήκες.

Σε περίπτωση που η βαρύτητα του παραπτώματος, σε συνδυασμό με τη συμπεριφορά του Βουλευτή ενώπιον της Επιτροπής, δεν αφήνουν, κατά την κρίση της Επιτροπής, περιθώριο σύστασης προς τον Βουλευτή και συμμόρφωσής του, τότε μπορεί να εισηγείται απευθείας την επιβολή πειθαρχικών μέτρων.

Σε περίπτωση που Βουλευτής δεν συμμορφώνεται με τις συστάσεις της Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας, τα πειθαρχικά μέτρα που δύνανται να επιβληθούν έχουν ως εξής:

Πειθαρχικά μέτρα

- Παράβαση γενικών αρχών (άρθρο 2):
ανάκληση στην τάξη

ή

μομφή για αντικοινοβουλευτική συμπεριφορά

- Παράβαση διάταξης περί σύγκρουσης συμφερόντων (άρθρο 3):

προσωρινός αποκλεισμός του Βουλευτή διάρκειας μέχρι δεκαπέντε (15) ημερών από τις συνεδριάσεις της Βουλής ή

αποκλεισμός από τις συνεδριάσεις συγκεκριμένης επιτροπής στις οποίες συζητείται ζήτημα σχετικό με την υπό έλεγχο σύγκρουση συμφερόντων

και (σωρευτικά ή εναλλακτικά)

περικοπή του ενός δευτέρου (1/2) της μηνιαίας αποζημίωσής του

- Παράβαση διάταξης περί αποδοχής δώρων ή ωφελημάτων (άρθρο 4):

περικοπή μέχρι του ενός δευτέρου (1/2) της μηνιαίας αποζημίωσής του

και

υποχρέωση απόδοσης του ωφελήματος υπέρ κοινωφελούς σκοπού

Η ποινή επαναλαμβάνεται ανά μήνα, μέχρι συμμόρφωσης του Βουλευτή.

- Παράβαση διάταξης περί εμπιστευτικών πληροφοριών (άρθρο 5):
περικοπή μέχρι του ενός δευτέρου (1/2) της μηνιαίας αποζημίωσής του.

Στη διατύπωση των ρυθμίσεων για τα πειθαρχικά μέτρα έχουν ληφθεί υπόψιν οι ρυθμίσεις του Κανονισμού της Βουλής για τα πειθαρχικά μέτρα κατά Βουλευτών (βλ. άρθρα 78 «ανάκληση στην τάξη», 80 «Μομφή για αντικοινοβουλευτική συμπεριφορά», 81 «προσωρινός αποκλεισμός από τις συνεδριάσεις»). Τα μέτρα είναι ανάλογα προς τη σοβαρότητα των παραβάσεων.

Τα επιβαλλόμενα πειθαρχικά μέτρα ανακοινώνονται στην Ολομέλεια του Σώματος και δύνανται, σε περιπτώσεις λήψης αυστηρών μέτρων, να αναρτώνται στον διαδικτυακό τόπο της Βουλής.»